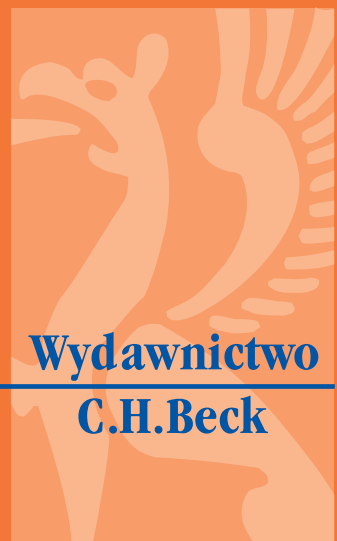

Skrypty Becka

**Małgorzata
Barzycka-Banaszczyk**

Prawo pracy

16. wydanie

**Wydawnictwo
C.H.Beck**

SKRYPTY BECKA

Prawo pracy

W sprzedaży:

L. Florek

PRAWO PRACY, wyd. 17

Podręczniki Prawnicze

L. Florek

PRAWO PRACY. ORZECZNICTWO, wyd. 2

Zbiory Orzecznictwa Becka

J. Stelina

PRAWO PRACY, wyd. 2

Studia Prawnicze

A. Sobczyk (red.)

KODEKS PRACY. KOMENTARZ, wyd. 2

Komentarze Kompaktowe

KODEKS PRACY, wyd. 44

Twoje Prawo

www.ksiegarnia.beck.pl

Prawo pracy

dr Małgorzata Barzycka-Banaszczyk

docent w Katedrze Prawa Pracy

Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego

16. wydanie
poszerzone i uaktualnione

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2015

Wydawca: Aneta Flisek

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2015**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: TiM-Print, Warszawa
Druk i oprawa: P.W.P. Interdruk, Warszawa

ISBN 978-83-255-7742-1

ISBN 978-83-255-7743-8

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	XIII
Przedmowa	XIX
Rozdział I. Źródła prawa pracy	1
§ 1. Zagadnienia ogólne	2
§ 2. Charakter prawny norm prawa pracy	4
§ 3. Źródła prawa pracy.....	4
I. Źródła powszechnego prawa pracy.....	4
1. Konstytucja	4
2. Ustawy i rozporządzenia	5
3. Umowy międzynarodowe	6
II. Specyficzne źródła prawa pracy	7
1. Układy zbiorowe pracy	7
2. Regulamin pracy.....	13
3. Regulamin wynagradzania	14
4. Statuty	16
III. Źródła prawa pracy o charakterze międzynarodowym (konwencje i zalecenia Międzynarodowej Organizacji Pracy, ustawodawstwo Unii Europejskiej, umowy międzynarodowe)	16
1. Konwencje i zalecenia MOP.....	16
2. Akty Unii Europejskiej.....	17
3. Umowy międzynarodowe.....	18
Rozdział II. Zasady prawa pracy	25
§ 4. Zagadnienia ogólne	27
I. Pojęcie i rodzaje zasad	27
II. Funkcje zasad prawa pracy	28
§ 5. Katalog zasad prawa pracy.....	28
I. Wolność pracy	29
II. Zasada swobody nawiązywania stosunku pracy	30
III. Zasada ochrony dóbr osobistych pracownika.....	31
IV. Zasada równości praw i równego traktowania w zatrudnieniu.....	32
V. Zakaz dyskryminacji w stosunkach pracy	35
VI. Zasada odpłatności za pracę	36
VII. Zasada prawa do wypoczynku	38

VIII. Prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy	38
IX. Zaspokojenie potrzeb socjalno-bytowych	39
X. Ułatwienie podnoszenia kwalifikacji.....	40
XI. Zasada ochrony uprawnień pracowniczych.....	41
XII. Zasada wolności zrzeszania się w związki zawodowe i organizacje pracodawców.....	42
1. Związki zawodowe	42
2. Organizacje pracodawców.....	44
XIII. Partycypacja pracowników w zarządzaniu	45
XIV. Obowiązki pracodawców wobec związków zawodowych, samorządu załogi oraz rady pracowników	47
Rozdział III. Charakter prawny i nawiązanie stosunku pracy	55
§ 6. Charakter prawny stosunku pracy	57
§ 7. Nawiązanie umownego stosunku pracy	59
I. Podmioty stosunku pracy.....	59
1. Pracownik	59
2. Pracodawca	61
II. Umowa o pracę.....	62
1. Zawarcie umowy o pracę.....	62
2. Rodzaje umów o pracę.....	65
3. Treść umowy o pracę.....	68
III. Inne podstawy nawiązania stosunku pracy	70
1. Powołanie.....	70
2. Wybór.....	71
3. Mianowanie	73
4. Spółdzielcza umowa o pracę	75
Rozdział IV. Rozwiązanie, zmiana i wygaśnięcie stosunku pracy	91
§ 8. Rozwiązanie umowy o pracę	93
I. Rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron.....	93
II. Wypowiedzenie umowy o pracę.....	94
1. Wypowiedzenie umów terminowych.....	96
2. Wypowiedzenie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony.....	97
III. Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia.....	101
1. Rozwiązanie umowy o pracę przez pracodawcę z przyczyn zawinionych przez pracownika	102
2. Rozwiązanie umowy o pracę przez pracodawcę z przyczyn niezawinionych przez pracownika	103
3. Rozwiązanie przez pracownika umowy o pracę bez wypowiedzenia	106
§ 9. Zmiana treści umowy o pracę.....	107
I. Trwała zmiana (na czas nieokreślony).....	107
II. Czasowa zmiana (na czas określony).....	110
§ 10. Wygaśnięcie stosunku pracy	111
§ 11. Roszczenia pracownika z tytułu wadliwego rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku pracy	113
I. Roszczenia pracownika z tytułu nieprawidłowego wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę	113

II. Roszczenia pracownika i pracodawcy z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia	115
III. Roszczenia pracownika związane z wygaśnięciem umowy o pracę	116
IV. Wspólny skutek przyznania pracownikowi odszkodowania lub przywrócenia go do pracy	116
Rozdział V. Zwolnienia z przyczyn niedotyczących pracownika (zwolnienia grupowe)	149
§ 12. Przesłanki zwolnień grupowych	150
§ 13. Tryb zwolnień przewidzianych ustawą	151
I. Wypowiedzenie umowy o pracę z przyczyn niedotyczących pracownika	151
II. Rozwiązanie w trybie porozumienia stron	153
§ 14. Szczególna ochrona przed zwolnieniami	153
I. Ochrona w razie zwolnień grupowych z przyczyn niedotyczących pracownika	153
II. Szczególna ochrona w razie zwolnień indywidualnych z przyczyn niedotyczących pracownika	155
§ 15. Świadczenia związane ze zwolnieniami grupowymi	155
§ 16. Ponowne zatrudnienie	156
Rozdział VI. Zakaz konkurencji	163
§ 17. Uwagi ogólne	164
§ 18. Zakaz konkurencji w czasie trwania stosunku pracy	165
§ 19. Zakaz konkurencji po ustaniu stosunku pracy	167
§ 20. Zakaz konkurencji w innych przepisach	169
Rozdział VII. Sytuacja prawna bezrobotnego	183
§ 21. Uwagi ogólne	184
§ 22. Pojęcie bezrobotnego	185
§ 23. Uprawnienia bezrobotnych	188
I. Zasiłek dla bezrobotnych	189
§ 24. Obowiązki bezrobotnych	193
§ 25. Obowiązki pracodawcy związane z zatrudnianiem	194
Rozdział VIII. Wynagrodzenie za pracę i inne świadczenia związane z pracą	203
§ 26. Wynagrodzenie za pracę	205
I. Pojęcie wynagrodzenia za pracę	205
II. Ustalenie wynagrodzenia za pracę	206
III. Systemy prawne regulowania wynagrodzenia za pracę	209
IV. Składniki wynagrodzenia za pracę	210
V. Ochrona wynagrodzenia za pracę	211
§ 27. Inne świadczenia związane z pracą	215
I. Wypłaty za czas niewykonywania pracy	215
1. Przeszłość	215
2. Urlop wypoczynkowy i inne zwolnienia od pracy	216
3. Czasowa niezdolność do pracy	216

II. Odprawa rentowa lub emerytalna	217
III. Odprawa pośmiertna	218
IV. Wypłaty wyrównawcze	218
V. Świadczenia odszkodowawcze	219
Rozdział IX. Ochrona roszczeń pracowniczych w związku z niewypłacalnością pracodawcy	235
§ 28. Uwagi ogólne	236
§ 29. Niewypłacalność pracodawcy	239
I. Pojęcie niewypłacalności pracodawcy	239
II. Podmioty uprawnione do pomocy z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	240
§ 30. Roszczenie pracownicze w związku z niewypłacalnością pracodawcy	241
I. Rodzaje roszczeń zaspokajanych ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	241
II. Tryb realizacji roszczeń pracowniczych ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	242
Rozdział X. Czas pracy	251
§ 31. Czas pracy	252
I. Pojęcie czasu pracy	253
II. Wymiar i rozkład czasu pracy	255
III. Systemy czasu pracy	257
1. Podstawowy czas pracy	258
2. Skrócony czas pracy	258
3. Przerywany czas pracy	259
4. Zadaniowy czas pracy	259
5. Równoważny czas pracy	260
6. Praca w ruchu ciągłym	260
7. Skrócony tydzień	261
8. Weekendowy system czasu pracy	261
IV. Praca w nocy oraz w niedziele i święta	261
V. Praca w godzinach nadliczbowych	263
VI. Okresy odpoczynku i przerwy w pracy	265
Rozdział XI. Urlopy wypoczynkowe i bezpłatne	271
§ 32. Urlopy wypoczynkowe	272
I. Pojęcie urlopu wypoczynkowego	272
II. Rodzaje urlopów wypoczynkowych	273
III. Nabycie prawa do urlopu wypoczynkowego	274
IV. Wymiar urlopu wypoczynkowego	275
V. Zasady realizacji prawa do urlopu wypoczynkowego	277
§ 33. Urlopy bezpłatne	279
Rozdział XII. Odpowiedzialność porządkowa i dyscyplinarna pracownika	289
§ 34. Odpowiedzialność porządkowa	289
I. Charakter prawny odpowiedzialności porządkowej	289

II. Katalog kar porządkowych	290
III. Tryb nakładania kar porządkowych	291
IV. Środki odwoławcze	292
§ 35. Odpowiedzialność dyscyplinarna	292
Rozdział XIII. Odpowiedzialność materialna pracowników	297
§ 36. Odpowiedzialność materialna pracownika	298
§ 37. Odpowiedzialność pracownika za szkody wyrządzone pracodawcy	299
I. Przesłanki odpowiedzialności	299
1. Szkoda	299
2. Bezprawność	300
3. Wina	301
4. Związek przyczynowy	302
II. Odpowiedzialność pracodawcy za szkodę wyrządzoną przez pracownika osobie trzeciej	302
III. Wysokość odszkodowania	303
§ 38. Odpowiedzialność materialna pracownika za mienie powierzone	304
I. Przesłanki odpowiedzialności za mienie powierzone i zakres odpowiedzialności pracownika	305
II. Wspólna odpowiedzialność odszkodowawcza za mienie łącznie powierzone	307
Rozdział XIV. Uprawnienia pracowników związane z rodzicielstwem	321
§ 39. Uwaga ogólna	322
§ 40. Ochrona zdrowia pracujących kobiet	322
I. Prace wzbronione kobietom	322
II. Prace wzbronione kobietom w ciąży i w okresie karmienia	323
III. Przeniesienie kobiety w ciąży (lub karmiącej piersią) do innej pracy	324
IV. Praca kobiet w ciąży w nocy, w godzinach nadliczbowych oraz delegowanie poza stałe miejsce pracy	324
V. Opieka pracownika nad dzieckiem do lat czterech	325
§ 41. Ochrona stosunku pracy kobiet w okresie ciąży i urlopu macierzyńskiego	325
§ 42. Uprawnienia pracujących kobiet oraz pracujących mężczyzn związane z wychowaniem dzieci	327
I. Prawo do urlopu macierzyńskiego	327
II. Prawo do urlopu ojcowskiego	329
III. Prawo do urlopu rodzicielskiego	330
IV. Prawo do urlopu wychowawczego	332
V. Prawo do dodatku w okresie urlopu wychowawczego	334
VI. Prawo do zwolnień od pracy	335
Rozdział XV. Zatrudnianie i ochrona pracujących młodocianych	345
§ 43. Młodociany	346
I. Pojęcie młodocianego	346
II. Zatrudnianie młodocianych	347
§ 44. Ochrona zdrowia młodocianych	348

Rozdział XVI. Świadczenia pracy	353
§ 45. Uwagi ogólne.....	353
§ 46. Świadczenia pracy.....	354
I. Treść świadczenia pracy	354
II. Tryb wydawania świadczenia pracy.....	355
III. Wniosek o sprostowanie świadczenia pracy.....	356
IV. Odpowiedzialność odszkodowawcza pracodawcy	357
Rozdział XVII. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe	367
§ 47. Zakres podmiotowy ustawy	369
I. Pojęcie wypadku przy pracy i pojęcie choroby zawodowej	369
1. Wypadek przy pracy.....	369
2. Choroba zawodowa.....	372
II. Odpowiedzialność za wypadki przy pracy.....	373
III. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych	374
1. Jednorazowe odszkodowanie dla pracownika	375
2. Jednorazowe odszkodowanie dla rodziny zmarłego pracownika.....	376
3. Renta inwalidzka	376
4. Renta rodzinna.....	377
Rozdział XVIII. Spory pracy	391
§ 48. Uwaga ogólna.....	392
§ 49. Spór indywidualny i zasady jego rozstrzygnięcia	393
I. Pojęcie sprawy z zakresu prawa pracy	393
II. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy	394
III. Pojęcie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych	401
IV. Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych	401
§ 50. Spór zbiorowy i zasady jego rozstrzygnięcia	403
I. Pojęcie i przedmiot sporu zbiorowego	403
II. Strony sporu zbiorowego i sposoby ich reprezentacji.....	404
III. Tryb rozstrzygnięcia sporów zbiorowych.....	405
IV. Odpowiedzialność za naruszenie przepisów ustawy.....	407
Rozdział XIX. Przedawnienie roszczeń	419
§ 51. Pojęcie przedawnienia.....	419
§ 52. Bieg i terminy przedawnienia roszczeń.....	421
I. Terminy przedawnienia roszczeń	421
II. Zawieszenie i przerwanie biegu terminu przedawnienia	421
Rozdział XX. Wybrane zagadnienia z pracowniczych ubezpieczeń społecznych.	433
§ 53. Zagadnienia ogólne	434
§ 54. Obowiązek ubezpieczenia społecznego oraz obowiązki pracodawcy i pracownika	435
§ 55. Składki na ubezpieczenie społeczne.....	437
§ 56. Świadczenia pieniężne z tytułu choroby i macierzyństwa.....	438
I. Świadczenia pieniężne z tytułu choroby	439
1. Zasiłek chorobowy (art. 4–17 ZasiłkiU)	439

2. Świadczenie rehabilitacyjne (art. 18–22 ZasiłkiU).....	441
3. Zasiłek wyrównawczy (art. 23–26 ZasiłkiU).....	442
II. Świadczenia pieniężne z tytułu macierzyństwa	443
1. Zasiłek macierzyński (art. 29–31 ZasiłkiU).....	443
2. Zasiłek opiekuńczy (art. 32–35 ZasiłkiU)	444
III. Zasiłek pogrzebowy	445
IV. Postępowanie w sprawach zasiłków	446
§ 57. Pracownicze programy emerytalne	446
Indeks rzeczowy	459

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Akty prawne

CudzU	ustawa z 12.12.2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2013 r. poz. 1650 ze zm.)
EKS.....	Europejska Karta Społeczna z 18.10.1961 r. (Dz.U. z 1999 r. Nr 8, poz. 67 ze zm.)
FUSU	ustawa z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 748 ze zm.)
GospNierU	ustawa z 21.8.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 782 ze zm.)
InfPracU	ustawa z 7.4.2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji (Dz.U. Nr 79, poz. 550 ze zm.)
KH	<i>rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.6.1934 r. – Kodeks handlowy (Dz.U. Nr 57, poz. 502 ze zm.)</i>
KC	Kodeks cywilny
KK.....	Kodeks karny
KKW	Kodeks karny wykonawczy
Konstytucja RP	ustawa z 2.4.1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. i ze sprost.)
KP	Kodeks pracy
KPA.....	Kodeks postępowania administracyjnego
KPC	Kodeks postępowania cywilnego
KRO	Kodeks rodzinny i opiekuńczy
KSCU	ustawa z 28.7.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 1025 ze zm.)
KSH.....	Kodeks spółek handlowych
KW	Kodeks wykroczeń
KWU	ustawa z 6.7.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 707 ze zm.)
MinWynU	ustawa z 10.10.2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. Nr 200, poz. 1679 ze zm.)
ObrRPU	ustawa z 21.11.1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 827 ze zm.)
OchrRoszczU	ustawa z 13.7.2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 272 ze zm.)

OPracodU	ustawa z 23.5.1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz.U. Nr 55, poz. 235 ze zm.)
PProgEmU	ustawa z 20.4.2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 710)
PracSamU	ustawa z 21.11.2008 r. o pracownikach samorządowych (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 1202 ze zm.)
PracUPU	ustawa z 16.9.1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 269 ze zm.)
PromocZatrudU	ustawa z 20.4.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 149 ze zm.)
PrPrywM	ustawa z 4.2.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. Nr 80, poz. 432 ze zm.)
PrSpółdz	ustawa z 16.9.1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 1443 ze zm.)
PrUSP	ustawa z 27.7.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 133 ze zm.)
SamZałPPU	ustawa z 25.9.1981 r. o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego (Dz.U. Nr 24, poz. 123 ze zm.)
SpoInspPU	ustawa z 24.6.1983 r. o społecznej inspekcji pracy (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 567)
SporyZbiorU	ustawa z 23.5.1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 295 ze zm.)
SystUbSpoU	ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 121 ze zm.)
ŚwiadRodzU	ustawa z 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 114 ze zm.)
WypadkiU	ustawa z 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1242 ze zm.)
ZaopInwWojU	ustawa z 29.5.1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 840)
ZasiłkiU	ustawa z 25.6.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 159 ze zm.)
ZNKU	ustawa z 16.4.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz.U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.)
ZwGrupU	ustawa z 13.3.2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 192 ze zm.)
ZwZawU	ustawa z 23.5.1991 r. o związkach zawodowych (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 167 ze zm.)

2. Organy, instytucje i organizacje

GKO	Główna Komisja Orzekająca
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IPiSS	Instytut Pracy i Spraw Socjalnych

MEN.....	Minister Edukacji Narodowej
MENiS	Minister Edukacji Narodowej i Sportu
MGiP.....	Minister Gospodarki i Pracy
MGPiPS	Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej
MOP	Międzynarodowa Organizacja Pracy
MPiPS	Minister Pracy i Polityki Socjalnej (Społecznej)
MPPiSS	Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych
MPS	Minister Polityki Społecznej
MZ	Minister Zdrowia
MZiOS	Minister Zdrowia i Opieki Społecznej
NBP	Narodowy Bank Polski
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
NSA	Naczelnny Sąd Administracyjny
PAN	Polska Akademia Nauk
RM	Rada Ministrów
SA	Sąd Apelacyjny
SKO.....	Samorządowe Kolegium Odwoławcze
SN	Sąd Najwyższy
UE	Unia Europejska
WE	Wspólnoty Europejskie
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

3. Publikatory i czasopisma

Adm.	Administracja
Apel. W-wa	Apelacja Warszawska
AUMCS	Annales Universtatis Mariae Curie-Skłodowska
Biul. SN	Biuletyn Sądu Najwyższego
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
EP	Edukacja Prawnicza
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
GP	Gazeta Prawna
GSP	Gdańskie Studia Prawnicze
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
KPPubl.	Kwartalnik Prawa Publicznego
M.P.	Monitor Polski
MoP.....	Monitor Prawniczy
MoPr	Monitor Prawa Pracy
NP	Nowe Prawo
OG.....	Orzecznictwo Gospodarcze
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSAiSN	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych i Sądu Najwyższego
OSNAPiUS	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna

OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna oraz Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSN Zb.Urz.	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Zbiór Urzędowy
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego Seria A
OTK-B	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego Seria B
OwSS	Orzecznictwo w Sprawach Samorządowych
Pal.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
PiZS	Praca i Zabezpieczenie Społeczne
PL	Przegląd Legislacyjny
PP	Przegląd Podatkowy
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
PPiPS	Z problematyki Prawa Pracy i Polityki Socjalnej
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
Pr. Pracy	Prawo Pracy
Pr. Przeds.	Prawo Przedsiębiorcy
Pr. Spółek	Prawo Spółek
PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
R. Pr.	Radca Prawny
Rej.	Rejent
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Rzeczposp.	Rzeczpospolita
Sł. Prac.	Służba Pracownicza
SP	Studia Prawnicze
SP-E	Studia Prawno-Ekonomiczne
ST	Samorząd Terytorialny
St. Pr. PiPSP	Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
Wok.	Wokanda
ZN	Zeszyty Naukowe
ZNIBS	Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZN SA	Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego
ZNUG	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego
ZNUJ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZNUŁ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego
ZNUSz	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego

4. Inne skróty

BHP	bezpieczeństwo i higiena pracy
FUS	Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
KUL	Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
nast.	następny (-a, -e)
nierat.	nieratyfikowany (-a, -e)

orzecz.	orzeczenie
post.	postanowienie
p.z.e.	powszechne zaopatrzenie emerytalne
RP	Rzeczypospolita Polska
rozdz.	rozdział
r.ż.	rok życia
uchw. NSA (7).....	uchwała Naczelnego Sądu Administracyjnego w składzie 7 sędziów
uchw. SN (7)	uchwała Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów
u.z.p.	układy zbiorowe pracy
w zw.	w związku
wyr.	wyrok
zd.	zdanie
ze sprost.	ze sprostowaniem
ze zm.	ze zmianami

PRZEDMOWA

Prawo pracy to rozległa gałąź prawa, której początki sięgają ustawodawstwa fabrycznego, nazywanego później ustawodawstwem robotniczym i wreszcie prawem pracy (w 1910 r. uchwalono I księgę francuskiego *Code du Travail*, a w tym czasie w Niemczech pojawiła się nazwa *Arbeitsrecht*, w których to właśnie występuje pojęcie prawo pracy).

Za pierwsze akty normatywne prawa pracy w Polsce (poza wcześniej obowiązującymi aktami prawnymi państw zaborczych) uznaje się dekret z 1918 r. o ośmiogodzinnym czasie pracy (unormowanie ostateczne czasu pracy nastąpiło w ustawie z 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu) i dekret w przedmiocie tymczasowych przepisów o pracowniczych związkach zawodowych z 1919 r. Kolejne ważne regulacje wprowadzone w prawie polskim okresu międzywojennego to: ustawa o urloпах w przemyśle i handlu z 1922 r., ustawa o ochronie pracy młodocianych i kobiet z 1924 r., dekret o inspekcji pracy i dekret o zapobieganiu chorobom zawodowym i ich zwalczaniu z 1927 r., następnie dwa dekrety o umowie o pracę, jeden dotyczący pracowników umysłowych, a drugi robotników z 1928 r., dekret o sądach pracy z 1928 r., kodeks zobowiązań z 1933 r. z regulacją dotyczącą umowy o pracę (stosowany uzupełniająco do dekretów z 1928 r.) oraz ustawa z 1937 r. o układach zbiorowych pracy.

Do ważniejszych aktów normatywnych okresu powojennego zaliczyć należy: dekret o radach zakładowych z 1945 r., dwie ustawy z 1948 r. regulujące uprawnienia kobiet w ciąży i przerwy połogowej, ustawa o związkach zawodowych z 1949 r., dekret z 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, dekret z 1950 r. o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy, dekret z 1956 r. o ograniczeniu dopuszczalności rozwiązania umowy o pracę i zabezpieczeniu ciągłości pracy, ustawa o bezpieczeństwie i higienie pracy z 1965 r. oraz ustawy dotyczące zaopatrzenia emerytalnego, świadczeń pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy z 1968 r., których normy częściowo zastępowały, a częściowo były stosowane wraz z rozwiązaniami okresu międzywojennego.

Fundamentem obecnego stanu prawnego w zakresie prawa pracy jest ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy z 1974 r. (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 1502 ze zm.), obowiązujący od 1.1.1975 r.

Podkreślić należy, że prawo pracy to zespół norm regulujących stosunki społeczne typu kooperacyjnego zachodzące bezpośrednio pomiędzy pracownikiem i pracodawcą, które są podtypem cywilnoprawnych stosunków o charakterze zobowiązaniowym, charakteryzujących się elementem podporządkowania świadczącego pracę pracownika poleceniom zatrudniającego go pracodawcy. Reguluje ono także relacje społeczne w zakresie organizowania pracy i relacji zbiorowości pracowniczej wobec pracodawcy (związki zawodowe, rady